

I det videre er kommentarer til forslaget skrevet med **blå tekst**.

Jeg har holdt meg til kortere kommentarer og ikke gitt meg ut på lengre betraktninger.

Jarl Hellesvik

1. Konvensjonstekstene

1.1 Norsk konvensjonstekst

NORDISK SAMEKONVENSJON

Regjeringene i Norge, Finland og Sverige, som konstaterer.

- at samene er urfolket i de tre land, **Begrepet urfolk er ikke tidligere definert i noen juridisk (traktater, konvensjoner eller lover) sammenheng tidligere. Man må forvente at når man innfører et nytt begrep i det som kanskje blir til ny folkerett og internrett i de enkelte landene, så blir det gitt en definisjon av begrepet. Ordet finnes ikke en gang forklart i ordboka til Norsk Språkråd.**
- at samene er ett folk bosatt over landegrensene,
- at det samiske folket har en egen kultur og eget samfunnsliv med egen historie, egne tradisjoner, eget språk, egne næringer og egne fremtidsvisjoner, **Hvem er det samiske folket? De som har en levende, spesifikk samisk kultur, dvs en levende kultur som skiller seg fra den øvrige kulturen i området, eller alle de som i varierende grad er av samisk avstamming? Artikkel 4 i konvensjonsforslaget viser at det er det siste som menes. Begrepet folk i folkerettslig forstand er alle statsborgerne i et land og ikke befolkningsgrupper i en stat.**
- at de tre statene har et nasjonalt og internasjonalt ansvar for å gi samenes kultur og samfunnsliv tilstrekkelige vilkår,
- at det samiske folket har rett til selvbestemmelse, **Begrepet selvbestemmelse har ikke entydig betydning i folkeretten eller i den norske internretten. Det er derfor å forvente at begrepets betydning gis en definisjon i konvensjonen. Ellers vil nok begrepet eller setningen bli benyttet til å reise stadig nye krav om politiske særordninger til de som er av samisk avstamming. I et område som er befolket av flere folkeslag vil det være urimelig om det innføres selvbestemmelse der hvor beslutninger tatt av samene selv har konsekvenser også for andre befolkningsgrupper. Medbestemmelsesordninger er eneste løsning i slike tilfeller dersom man ønsker at det ikke skal oppstå dype konflikter mellom folkegruppene.**
- at det samiske folkets kultur og samfunnsliv er en berikelse for landenes samlede kultur og samfunnsliv,
- at det samiske folket har et særlig behov for å utvikle sitt samfunnsliv over landegrensene, **Hva betyr dette? Mer grenseoverskridende reindrift?**
- at samene må ha tilgang til land og vann som grunnlag for samisk kultur, **(Denne tilgangen har "samene" allerede, sammen med andre folkeslag i området.)**
- og at det ved fastsettelse av det samiske folkets rettsstilling skal tas særskilt hensyn til at samene gjennom historien ikke har blitt behandlet som et likeverdige folk, og dermed blitt utsatt for urettferdighet, som legger til grunn for sine vurderinger at sametingene i de tre stater
- vil bygge en bedre fremtid for det samiske folkets liv og kultur,
- har den visjon at rikenes grenser ikke skal hindre det samiske folkets og de enkelte samers fellesskap, **Betyr det at de må opprettes en grenseoverskridende reindrift også mellom Norge og Finland?**

- ser en ny samekonvensjon som en fornyelse og utvikling av samenes hevdvunne rettigheter som ble kodifisert i Lappekodisillen av 1751, [Ennå mere særrettigheter til reindriftssamene?](#)

- fremhever betydningen av at retten til selvbestemmelse for samene som et folk blir respektert, [Hva ligger i ordet selvbestemmelse?](#)

- fester særskilt vekt ved at samene har rettigheter over de land- og vannområder med naturressurser som er det samiske folkets historiske hjemland, ["Rettigheter over"? En vag formulering som godt kan tolkes til; eiendomsretten over grunnen og eneretten til å kunne utøve en rekke aktiviteter og virksomheter.](#)

- fremholder at det samiske folkets tradisjonelle kunnskap og tradisjonelle kulturelle uttrykk sammen med folkets bruk av naturressurser utgjør en del av den samiske kulturen,

- mener at de samiske kvinners stilling som tradisjonsbærere i det samiske samfunnet skal vektlegges sterkere i samfunnslivet og herunder ved representasjon i offentlige organer, [Betyr dette at man skal begynne å kvotere kvinner som er av samisk avstamning inn i alle offentlige norske organer?](#)

- vil at samene skal leve som et folk innenfor de tre stater, [Vag formulering. Betyr det for eksempel at det skal opprettes et felles Nordisk Sameting?](#)

- fremhever det samiske folkets ønske, vilje og rett til å ta ansvar for utviklingen av egen fremtid,

- og vil hevde det samiske folkets rettigheter og friheter i samsvar med de internasjonale menneskerettigheter og den øvrige folkerett, [\(Samer og de som er av samisk avstamning, er i like stor grad som den øvrige befolkning beskyttet av de menneskerettighetsforpliktelser som den norske staten har bundet seg til gjennom ratifisering av menneskerettighetskonvensjoner og ved at disse menneskerettighetskonvensjoner er gitt forrett i norsk internrett \)](#) som har utarbeidet denne konvensjonen i nært samarbeid med representanter for samene, som anser det å være av særskilt viktighet at konvensjonen, før den ratifiseres av statene, godkjennes av de tre sametingene, [\(Dersom dette vedtas så skaper det fort presedens for at Sametinget skal ha vetorett når det gjelder godkjenning av konvensjoner.\)](#) og som forplikter seg til å sikre det samiske folkets fremtid i samsvar med denne konvensjonen, er blitt enige om følgende nordiske samekonvensjon.

Kapittel I

Det samiske folkets allmenne rettigheter

Artikkel 1

Formålet med konvensjonen

Formålet med denne konvensjonen er å bekrefte og styrke slike rettigheter for det samiske folket at det kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv med minst mulig hinder av landegrensene.

Artikkel 2

Samene som urfolk

Samene er urfolket i Finland, Norge og Sverige. [Hva menes med begrepet urfolk?](#)

Artikkel 3

Rett til selvbestemmelse

Samene har rett til selvbestemmelse som et folk i overensstemmelse med folkerettens regler og bestemmelsene i denne konvensjonen. Så langt det følger av disse regler og bestemmelser, har det samiske folket rett til selv å bestemme over sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, og for sine egne formål selv å forføye over sine naturressurser.

Det finnes ikke noen internasjonal eller folkerettslig enighet om hva det konkrete innholdet i begrepet selvbestemmelse er. For eksempel så ble man under utarbeidelsen av FNs erklæring om innfødte folks (Indigenous peoples) rettigheter ikke enige om hva som konkret ligger i begrepet selvbestemmelse, annet enn at ordet ikke skal kunne benyttes til å undergrave enheten i de enkelte stater. Dette var forutsetningen for at de i det hele tatt klarte å få vedtatt erklæringen.

”...forføye over sine naturressurser” ? Synonymene til forføye er befale, bestemme, råde. Dersom dette blir traktatfestet, så innebærer dette at de som er av samisk avstamning eller ”samiske” organer skal bestemme/råde over naturressursene i områder hvor det bor flere forskjellige folkegrupper som også er avhengig av de samme naturressursene. Skal de som er av samisk avstamning bestemme selv får ikke andre noen medbestemmelse.

I utkastet til artikkel 3 gis samene en rett til for ”sine” egne formål ”selv” å forføye over ”sine” naturressurser. Bestemmelsen legger med andre ord til grunn at det finnes naturressurser som tilhører det samiske folket, og som samene på det grunnlag har en særlig rett til å bestemme over. Hvilke naturressurser dette er sies det ikke noe om.

Artikkel 4

Personer som omfattes av konvensjonen

Konvensjonen omfatter personer bosatt i Finland, Norge eller Sverige, som oppfatter seg selv som same, og som

1. har samisk som hjemmespråk eller har minst en forelder eller besteforelder som har eller har hatt samisk som hjemmespråk; eller
2. har rett til å drive samisk reindrift i Norge eller Sverige; eller
3. oppfyller kravene for å ha stemmerett til sametingsvalget i Finland, Norge eller Sverige; eller
4. er barn av en person nevnt under punkt 1, 2 eller 3.

De objektive kriteriene baserer seg altså ikke på felles kultur, ikke på felles språk, ikke på felles geografisk område men på avstamning. For å rydde av veien en mulig misforståelse: Det er lovfestet i Norge at forutsetningen for å drive med reindriftssamisk reindrift (inneha reinmerke) er at man er av reindriftssamisk avstamning.

Artikkel 5

Omfanget av statenes ansvar

Statenes plikter etter denne konvensjonen gjelder for alle statlige organ på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Også andre organ for offentlig forvaltning og offentlig virksomhet har disse plikter. Det samme gjelder private rettssubjekter når de utøver offentlig myndighet eller utfører andre offentlige oppgaver.

Ved anvendelsen av denne konvensjonen skal sametingene og andre samiske organ, uavhengig av deres rettslige status ifølge nasjonal eller internasjonal rett, ikke anses å falle inn under begrepet stat, bortsett fra når de utøver offentlig myndighet.

Dette betyr at konvensjonen vil få en direkte internrettslig virkning på alle forvaltningsnivå i hele Norge. Hva siste setning ”bortsett fra når de utøver offentlig myndighet” betyr i sin fulle konsekvens har jeg ikke forutsetning til å forstå. Utkastet til artikkel 5 pålegger staten å innføre en omfattende ny forvaltningsmessig, folkerettslig forpliktelse

Artikkel 6

Statenes tiltak overfor det samiske folket

De tre statene skal på effektiv måte legge forholdene til rette for at det samiske folket kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv.

Statene skal skape gunstige forutsetninger for å opprettholde og utvikle de samiske lokalsamfunn.

Statenes ansvar for tiltak etter denne konvensjonen omfatter også i rimelig utstrekning de samer som er bosatt utenfor de tradisjonelle samiske områder.

Den eneste spesifikke samiske næringen jeg vet om er reindriftnæringa i det samiske reinbeiteområdet. Artikkelen viser at konvensjonen er ment å gjelde for alt landområde under norsk suverenitet. Artikkel 6 annet ledd vil gå lengre enn gjeldende folkerett og intern rett.

Artikkel 7

Ikke-diskriminering og særtiltak

Det samiske folket og den enkelte same skal være sikret vern mot all diskriminering. For å gjennomføre samenes rettigheter etter denne konvensjonen skal statene etter behov treffe særlige positive tiltak overfor dem.

Et generelt forbud mot direkte og indirekte diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn er inntatt i lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven). I tillegg er det straffbart å fremsette diskriminerende og hatefulle ytringer jf. straffeloven § 135 a. Forbudet mot diskriminering på grunnlag av etnisitet er også et sentralt prinsipp innenfor de internasjonale menneskerettighetene. Norge har ratifisert og inkorporert FNs rasediskrimineringskonvensjon gjennom diskrimineringsloven § 2

Innebærer ”særlige positive tiltak” særlige politiske privilegier og andre særlige positive privilegier?

Artikkel 8

Minsterrettigheter

Rettighetene som er fastlagt i denne konvensjonen, er minsterrettigheter. De hindrer ikke den enkelte stat i å utvide samenes rettigheter eller treffe mer omfattende tiltak, og kan ikke benyttes som grunnlag for å begrense de rettigheter for samer som følger av andre rettsregler.

Artikkel 9

Samiske sedvaner

Statene skal vise tilbørlig respekt for det samiske folkets rettsoppfatninger, rettslige tradisjoner og sedvaner.

I samsvar med første ledd skal statene ved utarbeidelse av lovgivning på områder hvor det kan finnes samiske sedvaner, særskilt utrede om slike sedvaner foreligger og om de i så fall bør gis vern eller på annen måte tas hensyn til i lovgivningen. Også i rettsanvendelsen skal tilbørlig hensyn tas til samiske sedvaner.

”Også i rettsanvendelsen skal tilbørlig hensyn tas til samiske sedvaner.” Skal man begynne å dømme personer som er av samisk avstamning mer eller mindre hardt fordi det kan påvises at vedkommende har særlige sedvaner? I så fall så vil dette være et brudd med prinsippet om likhet for loven.

Artikkel 10

Harmonisering av rettsregler

Statene skal i samarbeid med sametingene arbeide for fortsatt harmonisering av lovgivning og annen regulering av betydning for samenes virksomhet over landegrensene.

Artikkel 11

Samarbeid om kulturelle og næringsmessige ordninger

Statene skal treffe tiltak for å gjøre det lettere for samene å drive næringsvirksomhet over landegrensene og for å tilgodese deres kulturelle behov over disse grensene. For dette formål skal statene arbeide for å fjerne gjenværende hindre for samenes næringsvirksomhet som bygger på deres statsborgerskap eller bosted eller som for øvrig skyldes at det samiske bosetningsområdet strekker seg over flere land, og å gi samer adgang til det kulturelle tilbudet i det land der de til enhver tid oppholder seg.

EU-systemet og EØS-avtalen har fjernet alle næringsmessige hindringer over landegrensene, unntatt jordbruk og fiske i EØS-avtalen.

Artikkel 12

Samarbeid om undervisning og velferdsordninger

Statene skal treffe tiltak for å gi samer som er bosatt i et av de tre land, muligheter til å få undervisning, helsetjenester og sosialtilbud i et annet av disse land når dette fremstår som mer formålstjenlig.

Betyr det at man vil gi personer som er av samisk avstamning spesielle helsepolitiske privilegier? Bestemmelsen vil innebære en ny forpliktelse for staten på opplæringsområdet.

Artikkel 13

Det samiske folkets symboler

Statene skal respektere samenes rett til å bestemme over bruk av det samiske flagget og andre samiske nasjonale symboler. Statene skal videre, i samarbeid med sametingene, arbeide for at de samiske symbolene blir synliggjort på en måte som markerer samenes stilling som et eget folk i de tre land.

Kapittel II

Samisk styring

Artikkel 14

Sametingene

Det skal i hvert av de tre land være et sameting, som er det øverste samiske organ i landet. Sametinget handler på vegne av det samiske folket i landet, og det skal være valgt på grunnlag av alminnelig stemmerett blant samene i dette landet. De nærmere reglene om valg til sametingene fastsettes ved lov, som forberedes gjennom forhandlinger med sametingene etter artikkel 16. Sametingene skal ha slike oppgaver som gjør det mulig for dem å medvirke effektivt til at det samiske folkets rett til selvbestemmelse ifølge folkerettens regler og bestemmelsene i denne konvensjonen blir realisert. Nærmere regler om sametingenes myndighet fastsettes i lov. Sametingene tar initiativ og uttaler seg i alle de saker som tingene finner grunn til.

En slik konvensjon vil gi en formidabel styrking av Sametingets maktposisjon. Sametinget gis en folkerettslig fullmakt til å engasjere seg i alle spørsmål, også de militære og utenrikspolitiske.

Artikkel 15

Sametingenes selvstendige vedtak

Sametingene treffer selvstendige vedtak i de spørsmål der de i henhold til nasjonal eller internasjonal rett har myndighet til dette.

Sametingene kan inngå avtaler med nasjonale, regionale og lokale enheter om samarbeid for å styrke samisk kultur og samfunnsliv.

”internasjonal rett”? Betyr det at Sametinget kan se bort fra om traktater og konvensjoner er gjort helt eller delvis internrettslig? Betyr det at sametingene får anledning til ”å handle på egen hånd”, det vil si vil få en form for ”enebestemmelse”?

Artikkel 16

Sametingenes rett til forhandling

I spørsmål av vesentlig betydning for samene skal det skje forhandlinger i sak med sametingene før det treffes vedtak av offentlig myndighet. Disse forhandlinger må finne sted på et tilstrekkelig tidlig tidspunkt til at sametingene kan påvirke saksgang og resultat.

Statene skal ikke vedta eller tillate slike tiltak som i betydelig grad kan skade de grunnleggende vilkår for samisk kultur, samiske næringer eller samisk samfunnsliv, for så vidt ikke det berørte sametinget samtykker til dette.

Det forslås at Sametinget skal ha lovfestet forhandlingsrett med Regjering, Storting, fylkeskommuner og kommunestyre.

...”sametinget samtykker til dette”.... Det betyr at sametinget skal gis vetorett.

Artikkel 17

Sametingenes rett under annen saksforberedelse

Sametingene skal ha rett til å være representert i offentlige råd og utvalg når de behandler spørsmål som gjelder samiske interesser.

Sametingene skal bli forelagt saker som gjelder samiske interesser, før det treffes vedtak av offentlig myndighet.

Statene skal utrede behovet for slik representasjon og forhåndsuttalelse fra sametingenes side. Dette må finne sted på et tilstrekkelig tidlig tidspunkt til at sametingene kan påvirke saksgang og resultat. Sametingene avgjør selv når de ønsker å være representert eller avgi uttalelse under slik saksforberedelse.

”Sametingene skal ha rett til å være representert i offentlige råd og utvalg når de behandler spørsmål som gjelder samiske interesser.” Hvilke saker angår ikke personer som er av samisk avstamning? Dersom dette blir vedtatt vil det bety at det blir en lovfestet avstammingsrelatert utnevning til offentlig oppnevnte råd og utvalg.

Artikkel 18

Forholdet til nasjonalforsamlingene

Statenes nasjonalforsamlinger eller deres utvalg eller andre organ skal etter begjæring ta imot representanter for sametingene for at disse skal kunne gjøre rede for spørsmål av betydning for samene. Sametingene skal gis mulighet til å bli hørt under nasjonalforsamlingens behandling av saker som særlig berører det samiske folket. Det enkelte lands nasjonalforsamling gir nærmere regler om hvilke saker dette gjelder, og om den fremgangsmåte som her skal følges.

Sametinget er allerede i dag høringsinstans. En slik ordning vil gi Sametinget en mulighet til å komme inn i siste instans etter at alle andre berørte parter er hørt. Dette vil være en formidabel politisk, positiv, forskjellsbehandling av de som er av samisk avstamning. ”Ta imot...gjøre rede for...bli hørt”? Hva innebærer det? Konsultasjoner.? Slippe til på Stortingets talerstol?

Artikkel 19

Samene og internasjonal representasjon

Sametingene skal representere samene i mellomstatlige forhold. Statene skal fremme samenes representasjon i internasjonale institusjoner og samenes deltakelse i internasjonale møter.

Betyr det at Sametinget skal være representert i den norske utenrikstjenesten eller diplomatiet delvis eller i hele sin bredde!

Artikkel 20

Felles samiske organisasjoner

Sametingene kan danne felles organisasjoner. Statene skal ved behov i samråd med sametingene arbeide for å overføre offentlig myndighet til slike felles organisasjoner.

Sametingene vil kunne danne Nordisk sametingsråd i en eller variant som gis beslutningsmyndighet over landegrensene. Skjer det, er det på bekostning av det ordinære demokratiske systemet i de enkelte landene.

Artikkel 21

Andre samiske sammenslutninger

Statene skal respektere og ved behov rådføre seg med samebyer, siidaer, renbeteslag, skoltesamenes byastämma og andre kompetente samiske organisasjoner eller lokale samiske representanter.

Hva menes med rådføre seg? Høringsinstans, konsultasjonsplikt, forhandlingsplikt?

Artikkel 22

En sameregion

Statene skal aktivt søke å fastlegge og utvikle det området der det samiske folket kan forvalte sine særlige rettigheter etter denne konvensjon og landenes lovgivning.

[En meget vag artikkel.](#)

Kapittel III

Samisk språk og kultur

Artikkel 23

Samenes språklige rettigheter

Samene skal ha rett til å bruke, utvikle og til kommende generasjoner formidle sitt språk og sine tradisjoner, og ha rett til å arbeide for at kunnskap i det samiske språket spres også til samer som bare i liten grad eller ikke behersker dette språket. Samene skal ha rett til å bestemme, beholde og få allmenn aksept for sine personnavn og geografiske navn.

[Betyr dette at det er "samene" som skal gis myndighet til å bestemme hva stedsnavnet skal være?](#)

Artikkel 24

Statenes ansvar for samisk språk

Statene skal gjøre det mulig for samene å bevare, utvikle og spre det samiske språket. Statene skal sørge for at det samiske alfabetet kan benyttes på en effektiv måte for dette formål. Det samiske språket skal kunne benyttes på en effektiv måte i domstoler og overfor myndigheter i de samiske områdene. Det samme gjelder også utenfor disse områdene i slike tvister og saker som først er behandlet i de samiske områdene, eller som på annet vis har en særlig tilknytning til disse områdene. Statene skal fremme utgivelse av litteratur på det samiske språket.

Bestemmelsene i denne artikkel skal også gjelde de mindre utbredte samiske språkformene.

Artikkel 25

Samiske medier

Statene skal skape forutsetninger for en selvstendig samisk mediepolitikk som gjør det mulig for de samiske medier å styre sin egen utvikling og gi den samiske befolkning et rikt og mangesidig tilbud av informasjon og meningsytringer i spørsmål av allmenn interesse.

Statene skal sørge for at det kan sendes program på det samiske språket i radio og TV, og skal fremme utgivelse av aviser på dette språket. I samarbeid med sametingene skal statene også fremme samarbeid over landegrensene mellom medieinstitusjoner som tilbyr program eller artikler på det samiske språket.

Bestemmelsen i annet ledd om det samiske språket skal også i rimelig utstrekning gjelde de mindre utbredte samiske språkformene.

Artikkel 26

Samisk utdanning

Samene i de samiske områdene skal ha mulighet til undervisning i og på det samiske språket. Undervisningen og studiefinansieringen skal være tilpasset deres bakgrunn. Slik undervisning skal gjøre det mulig å delta i videre utdanning på alle nivå og samtidig møte de behov samer har for fortsatt å kunne arbeide innenfor de tradisjonelle samiske næringene. Studiefinansieringen skal utformes slik at det muliggjør høyere utdanning på samisk.

Samiske barn og samisk ungdom utenfor de samiske områdene skal ha mulighet til undervisning i samisk, men også på samisk i den utstrekning det kan anses rimelig i de enkelte områder. Undervisningen skal i størst mulig utstrekning tilpasses deres bakgrunn. De nasjonale læreplanene skal utarbeides i samarbeid med sametingene og tilpasses samiske barns og samisk ungdoms kulturelle bakgrunn og behov.

Artikkel 27

Forskning

Statene skal i samarbeid med sametingene skape gode forutsetninger for forskning som bygger på kunnskapsbehovet i det samiske samfunnet og fremmer rekrutteringen av samiske forskere. Ved planlegging av slik forskning skal det tas hensyn til de språklige og kulturelle forholdene i det samiske samfunnet. Statene skal i samråd med sametingene fremme samarbeid mellom samiske og andre forskningsinstitusjoner i de enkelte land og over landegrensene, samt styrke forskningsinstitusjoner med forskning som nevnt i første ledd som primær oppgave. Forskning som gjelder samiske forhold, må tilpasses slike etiske regler som samenes urfolksstilling krever.

Artikkel 28

Undervisning og informasjon om samene

Det samiske folkets kultur og samfunnsliv skal på en formålstjenlig måte komme til uttrykk i undervisningen også utenfor det samiske samfunnet. Slik undervisning skal særskilt ta sikte på å fremme kunnskap om samenes stilling som landenes urfolk. Statene skal i samarbeid med sametingene tilby undervisning i samisk kultur og samfunnsliv for personer som skal arbeide i de samiske områdene. Statene skal i samarbeid med sametingene sørge for allmenn informasjon om samisk kultur og samfunnsliv.

Artikkel 29

Helse- og sosialvesen

Statene skal i samarbeid med sametingene sørge for at helse- og sosialtjenesten i de samiske bosetningsområdene er organisert slik at samene i disse områdene er sikret et helse- og sosialtilbud som er tilpasset deres språklige og kulturelle bakgrunn. Også utenfor de samiske bosetningsområdene ([Hvor er de ”samiske bosetningsområdene”](#)) skal helse- og sosialmyndighetene ta hensyn til språk og kulturbakgrunn for samiske pasienter og klienter.

Artikkel 30

Samiske barn og unge

Samiske barn og unge har rett til å utøve sin kultur og å bevare og utvikle sin samiske identitet.

Artikkel 31

Tradisjonelle kunnskaper og kulturytringer

Statene skal respektere det samiske folkets rett til å forvalte sin tradisjonelle kunnskap og sine tradisjonelle kulturelle uttrykk, samt arbeide for at samene kan bevare, utvikle og formidle dem til kommende generasjoner. Statene skal arbeide for at det samiske folket, når samisk kultur anvendes kommersielt av andre enn samer, får innflytelse over virksomheten og rimelig del i det økonomiske utbyttet av denne.(?) Den samiske kulturen skal vernes mot bruk av kulturelle uttrykk som på en misvisende måte gir skinn av å ha samisk opphav.(?) Statene skal arbeide for at det tas hensyn til samenes tradisjonelle kunnskap ved beslutninger om samiske forhold.

Artikkel 32

Samiske kulturminner

Samiske kulturminner skal vernes i lov og forvaltes av landets sameting eller av kulturinstitusjoner i samarbeid med sametinget. Statene skal treffe tiltak for samarbeid over landegrensene for dokumentasjon, vern og forvaltning av samiske kulturminner. Statene skal arbeide for at samiske kulturminner som er tatt bort fra de samiske områdene([Hvor går yttergrensene for de ”samiske områdene”?](#)) og som er av særskilt interesse for det samiske samfunnet, overlates til egnede museer eller kulturinstitusjoner etter nærmere avtale med landenes sameting.

Artikkel 33

Kulturgrunlaget

Statenes plikter i spørsmål om samisk kultur omfatter også det materielle kulturgrunlaget, slik at samene får de nødvendige næringsmessige og økonomiske

vilkår for å kunne sikre og utvikle sin kultur.

Kapittel IV

Samisk rett til land og vann

Artikkel 34

Tradisjonell bruk av land og vann

Langvarig tradisjonell bruk av land- eller vannområder utgjør grunnlag for samenes individuelle eller kollektive eiendomsrett til disse områdene i samsvar med de nasjonale eller internasjonale regler som gjelder for bruk i lang tid. [Formuleringen om at langvarig tradisjonell bruk utgjør grunnlag for den individuelle eller kollektive eiendomsrett må forstås som en formulering som inneholder en prinsipiell rettighetskonstatering.](#) Dersom samene, uten å anses som eiere, innehar og tradisjonelt har brukt visse land- eller vannområder til reindrift, jakt, fiske eller på annen måte, skal de ha rett til fortsatt å inneha og bruke områdene i samme utstrekning som tidligere. Dersom områdene brukes av samene sammen med andre, skal samene og den andre brukeren utøve sine rettigheter under gjensidig hensyn til hverandre og med iaktakelse av de konkurrerende rettighetenes natur. Særskilt hensyn skal i denne sammenheng tas til reindriftssamenes interesser. [\(Til siste setning: De som er av reindriftsmisk avstamning/driver med reindrift, gis her forrang ved interessekonflikter.\)](#) At retten til fortsatt utnyttelse av områdene er begrenset til bruk i samme utstrekning som tidligere, skal ikke hindre at formene for utnyttelse ved behov tilpasses den tekniske og økonomiske utviklingen. Bedømmelsen av om det foreligger tradisjonell bruk i henhold til denne bestemmelsen, skal gjøres på grunnlag av hva som utgjør tradisjonell samisk utnyttelse av land og vann, og under hensyn til at samisk bruk ofte ikke etterlater varige spor i naturen. ["ofte ikke etterlater varige spor i naturen."](#) ?! For det første er denne påstanden direkte feil. Det er beviselig slik at den reindriftsamiske reindriften ofte lager varige spor i naturen over store områder og i stort omfang. Det gjelder ved nedbeiting og neddråking av reinbeiteområder, ved omfattende kjøring med barmark-kjøretøyer og ved en omfattende gjerdebygging. For det andre er det underlig at det foreslås i en folkerettslig avtale at statene skal forplikte seg gjensidig til å mene at "samisk bruk...ofte ikke etterlater varige spor i naturen". Og dersom dette blir konvensjonsfestet: Vil det da være en folkerettslig forbrytelse og en internrettslig kriminell handling å hevde at samisk bruk ofte etterlater varige spor i naturen?

Bestemmelsene i denne artikkelen innebærer ingen innskrenkning i den rett til å få tilbake eiendom som samene kan ha ifølge nasjonal eller internasjonal rett. [Det finnes ingen internasjonal rett som sier at samene kan ha rett til "å få tilbake eiendom".](#)

Artikkel 35

Vern for samenes rettigheter til land og vann

Statene skal treffe nødvendige tiltak for effektivt vern av samenes rettigheter ifølge artikkel 34. Særlig skal statene for dette formål identifisere de land- og vannområdene som samene tradisjonelt bruker. Formålstjenlige ordninger skal være tilgjengelige i nasjonal rett til å prøve spørsmål om samenes rettigheter til land og vann. Samer skal i tvister for domstolene om slike rettigheter kunne få den økonomiske støtten som er nødvendig for at de skal få sin sak prøvet.

Denne ordningen er dessverre lovfestet i finnmarksloven. Dersom dette blir konvensjonsfestet så vil finnmarkslovens bestemmelser bli å gjelde i omkring halve landarealet til Fastlands-Norge

Artikkel 36

Utnyttelse av naturressurser

Samenes rett til naturressurser i slike land- eller vannområder som omfattes av artikkel 34, skal særskilt vernes. Herunder skal hensyn tas til at fortsatt tilgang til disse kan være en forutsetning for å bevare samisk tradisjonell kunnskap og samiske kulturelle uttrykk. [I største delen av Norge er det bare eller så godt som bare, personer i reindrifta som identifiserer seg som samer. I de "samiske" områdene vil derfor bestemmelsen gjelde et forsvinnende lite mindretall.](#)

Før offentlig myndighet med hjemmel i lov gir tillatelse til undersøking eller utvinning av mineraler eller andre ressurser under jord eller treffer vedtak om utnytting av andre naturressurser i slike land- eller vannområder som eies eller brukes av samene, skal forhandlinger føres med de berørte samene og med sametinget der tilfellet faller under artikkel 16. Tillatelse til undersøking eller utvinning av naturressurser skal ikke gis dersom virksomheten skulle gjøre det umulig eller vesentlig vanskeligere for samene å fortsette med å utnytte de aktuelle områder, og denne utnyttelsen er vesentlig for samisk kultur, for så vidt ikke sametinget og de berørte samene samtykker til dette. [\(Betyr at Sametinget skal gis vetorett.\)](#) Det som er bestemt foran i denne artikkel, gjelder også for andre former for inngrep i naturen eller bruk av naturen i områder som omfattes av artikkel 34, herunder skogsavvirkning, anlegg for vannkraft og vindkraft, bygging av veier og fritidshus, militære øvinger og faste øvingsfelt. [.\(Betyr at Sametinget skal gis vetorett.\)](#)

Artikkel 37

Erstatning og del i utbytte

De berørte samene [\(Hva betyr "de berørte samene"?\)](#) skal ha rett til erstatning for all skade som rammer dem gjennom slik virksomhet som er omhandlet i artikkel 36 andre og fjerde ledd. Dersom det i nasjonal lov finnes bestemmelser som forplikter den som har fått tillatelse til utvinning av naturressurser å betale en avgift til grunneieren eller til å gi denne en del av utbyttet av virksomheten, skal rettighetshaveren ha en liknende plikt i forhold til de samer som tradisjonelt har brukt og fortsatt bruker det aktuelle området. Bestemmelsene i denne artikkelen innebærer ingen innskrenkning i den rett til del i utbytte av utvinning av naturressurser som kan følge av internasjonal rett.

[I dag gis det engangserstatninger. Blir dette traktatfestet så vil virksomhetshaver være forpliktet til \(i tillegg?\) å utbetale en varig avgift spesielt til "samer". Det er her nødvendig å opplyse om at Etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk § 42 er gruveeiere forpliktet å betale en årlig avgift til grunneieren på en promille av verdien av alt som gruveeieren bryter ut fra utmålet, og som han nyttiggjør seg ved omsetning.](#)

Artikkel 37 er mer konkret utformet enn gjeldende folkerettslige bestemmelser, og går således utover det som staten allerede er forpliktet til folkerettslig. Artikkel 37 første ledd første punktum går lengre enn gjeldende intern rett både for Finnmark og for områdene sør for

Finnmark. Utkastets første ledd annet punktum går lengre enn intern rett, i alle fall når det gjelder områdene sør for Finnmark.

Artikkel 38

Fjorder og kystfarvann

Det som er bestemt om rettigheter til vannområder og utnyttelse av vannområder i artiklene 34-37, gjelder tilsvarende for samisk fiske og annen bruk av fjorder og kystfarvann. Ved tildeling av fangstkvoter for fisk og andre havressurser, og ved andre former for regulering av disse ressurser, skal det tas tilbørlig hensyn til samisk bruk og dens betydning for samiske lokalsamfunn. Dette skal skje selv om denne bruken er redusert eller opphørt som følge av at fangstkvoter ikke er gitt eller på grunn av andre reguleringer av fisket eller annen ressursutnyttelse i disse områdene. Det samme gjelder om bruken er redusert eller opphørt som følge av nedgang i havressursene i disse områdene.

Det finnes ikke lenger en levende sjøsamisk kultur i Norge. Særordninger vil derfor her gjelde utelukkende for personene som i varierende grad, er av samisk avstamning.

Artikkel 39

Areal- og ressursforvaltning

Ved siden av de rettigheter samene har som eiendomsrett eller bruksrett, skal sametingene ha rett til medbestemmelse i samsvar med artikkel 16 i den offentlige forvaltning av områdene ifølge artikkel 34 og 38.

Artikkel 40

Miljøvern og miljøforvaltning

Statene har i samarbeid med sametingene en plikt til aktivt miljøvern for å sikre en bærekraftig utvikling av de samiske land- og vannområder ifølge artikkel 34 og 38. Sametingene skal ha rett til medbestemmelse i samsvar med artikkel 16 i miljøforvaltningen som påvirker disse områder.

Kapittel V

Samiske næringer

Artikkel 41

Vern for samiske næringer

Samiske næringer og samisk ressursutnyttelse skal ha et særlig vern, ved rettslige eller økonomiske tiltak, i den grad dette er et viktig kulturgrunnlag. Som samisk næring og ressursutnyttelse anses slik virksomhet som er vesentlig for å opprettholde og utvikle samiske lokalsamfunn.

Artikkel 42

Reindrift som samisk næring

Reindriften som særskilt og tradisjonell samisk næring og kulturform bygger på sedvane og skal ha særskilt rettslig vern.

For dette formål skal Norge og Sverige opprettholde og utvikle reindriften som en særrett for samene i de samiske reinbeiteområdene.

Under hensyn til protokoll nr. 3 i tilslutningsavtalen til Den europeiske unionen om samene som urfolk, påtar Finland seg å styrke den samiske reindriftens stilling.

[Det spørres om det ikke er et brudd med FNs konvensjon mot alle former for rasediskriminering, å gi en befolkningsgruppe, som er av en bestemt avstamning, eneretten til en bestemt yrkesutøvelse....](#)

Artikkel 43

Reindrift over landegrensene

Samenes rett til reinbeite over landegrensene bygger på sedvane. Dersom det er inngått avtaler mellom samebyer, siidaer eller renbeteslag om rett til reinbeite over landegrensene, skal disse avtaler gjelde. I tilfelle tvist om tolkning eller anvendelse av en slik avtale, skal en part kunne bringe tvisten inn for avgjørelse i en tvistenemnd. Om sammensetningen av en slik tvistenemnd og dens fremgangsmåte gjelder de nærmere regler som fastsettes i fellesskap av de tre sametingene. Part som ikke er fornøyd med tvistenemndens avgjørelse av tvisten skal ha rett til å reise sak for domstolene i det land hvor beiteområdet ligger.

Dersom det ikke finnes noen anvendelig avtale mellom samebyer, siidaer eller renbeteslag, men derimot en gjeldende mellomstatlig overenskomst om beiteretten, skal denne overenskomsten anvendes. Den som anser seg på sedvanerettslig grunnlag å ha mer vidtgående beiterett enn det som følger av den mellomstatlige overenskomsten, skal imidlertid uten hinder av denne kunne få sine krav prøvet av domstol i det land hvor beiteområdet ligger.

Kapittel VI

Gjennomføring og utvikling av konvensjonen

Artikkel 44

Samarbeidsråd av sameministre og sametingspresidenter

Det skal finne sted regelmessige møter mellom ansvarlige sameministre fra Finland, Norge og Sverige og sametingspresidentene fra hvert av disse tre land.

Dette samarbeidet skal fremme formålet med denne konvensjonen ifølge artikkel 1. Møtene skal behandle aktuelle samiske saker av felles interesse.

Artikkel 45

Konvensjonsnemnd

Det skal opprettes en nordisk samekonvensjonsnemnd for å følge gjennomføringen av denne konvensjonen. Nemnden skal ha seks medlemmer som alle er uavhengige. Hver av de tre stater oppnevner ett medlem, hvert av sametingene ett medlem. Oppnevningen skjer for fem år. Nemnden skal avgi rapporter til de tre lands regjeringer og sameting. Den kan fremme forslag overfor landenes regjeringer og sameting som styrker denne konvensjonens formål. Nemnden kan også gi uttalelser i anledning av spørsmål fra enkeltpersoner eller grupper. [Ved en slik ordning vil sametingene få en meget stor innflytelse over hvordan konvensjonen skal forstås og hvordan innholdet konkret skal utdypes og utvides.](#)

Artikkel 46

Nasjonal gjennomføring

For å sikre en så enhetlig anvendelse av denne konvensjonen som mulig skal statene gjøre bestemmelsene i konvensjonen direkte anvendelige som nasjonal lov. [Dette betyr at konvensjonen vil få forrang i forhold til andre lover? Å skrive at så skal skje inn i en konvensjonstekst er uvanlig , eller har ikke skjedd før.](#)

Artikkel 47

Økonomiske forpliktelser

Statene har ansvaret for de økonomiske ressursene som er nødvendige for å gjennomføre bestemmelsene i denne konvensjonen. Felles utgifter for de tre land skal fordeles mellom dem i forhold til antall samer i hvert land. (["antallet samer"? Er det et stipulert antall over hvor mange som er av samisk avstamming ,eller antallet som står i et manntall, eller...?](#)) Foruten i de tilfeller som nevnes i artikkel 35 andre ledd, skal det være muligheter for samene til å få slik økonomisk hjelp som er nødvendig for at de skal kunne få prinsipielt viktige spørsmål om rettighetene i denne konvensjon prøvet av domstolene. [Hvorfor skal det konvensjonsfestes at bare "samer " skal få gratis rettshjelp? Er man ikke "same" så må man altså selv betale dersom man føler seg tvunget til å føre rettssaker, knyttet opp imot forvaltningsmessige avgjørelser, knyttet til konvensjonens innhold. Det vil i så tilfelle være en grov forskjellsbehandling med utgangspunkt i etnisitet og avstamming.](#)

Kapittel VII **Sluttbestemmelser**

Artikkel 48

Sametingenes godkjenning

Denne konvensjonen skal etter undertegningen forelegges for de tre sametingene for godkjenning. [Dersom dette konvensjonsfestes så åpner det for en ny praksis som går ut på at Sametinget gis vetorett i om forslaget til en folkerettslig avtale skal ratifiseres eller ikke.](#)

Artikkel 49

Ratifikasjon

Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjon kan først skje etter at de tre sametingene har gitt slik godkjenning som omhandlet i artikkel 48. [Dersom dette konvensjonsfestes så åpner det for en ny praksis som går ut på at Sametinget gis vetorett i om forsalget til en folkerettslig avtale skal ratifiseres eller ikke.](#)

Artikkel 50

Ikrafttreden

Konvensjonen trer i kraft tretti dager etter den dag ratifikasjonsdokumentene er deponert hos det norske utenriksdepartementet. Det norske utenriksdepartementet meddeler Finland, Sverige og de tre sametingene om deponeringen av ratifikasjonsdokumentene og om tidspunktet for konvensjonens ikrafttreden. Originaleksempelret av denne konvensjonen deponeres hos det norske utenriksdepartementet, som sørger for at Finland, Sverige og de tre sametingene får bekreftet kopi.

Artikkel 51

Endringer i konvensjonen

Endringer i denne konvensjonen gjøres i samråd med de tre sametingene og i samsvar med bestemmelsen i artikkel 48.

En endring i konvensjonen trer i kraft tretti dager etter den dag avtalepartene har meddelt det norske utenriksdepartementet at endringene er godkjent av dem.

Til bekreftelse av dette har representantene for avtalepartene undertegnet denne konvensjonen. [Dersom dette konvensjonsfestes så åpnes det for en ny praksis som går ut på at Sametinget gis vetorett i om en folkerettslig avtale skal kunne endres eller ikke, og hva endringene skal bestå i.](#)